

MARIA

Jeesuksen äidin tärkeä asema kristillisessä traditiossa hahmottui jo Raamatun ilmoituksessa. Jos kaksitoista kohdistivat huomionsa Jeesuksen toimintaan hänen kasteestaan pääsiäiseen asti (Ap. t. 1:22; Ap. t. 10:37 ff.; Ap. t. 13:24 ff.), se johtui siitä, että he saattoivat puhua vain tapahtumista, joihin olivat itse osallistuneet, ja heidän oli vastattava lähetystehtävän kiireellisimpiin tarpeisiin. Oli luonnollista, että kertomukset Jeesuksen lapsuudesta tulivat esiin vasta myöhemmin; Markus jättää ne mainitsematta ja tyytyy mainitsemaan Jeesuksen äidin kahdesti (Mark. 3:31–35; Mark. 6:3). Matteus tuntee nämä kertomukset, mutta keskittää ne Joosefiin, Daavidin jälkeläiseen, joka saa taivaallisia viestejä (Matt. 1:20; Matt. 2:13, 20, 22) ja antaa Neitsyen lapselle nimen Jeesus (Matt. 1:18–25). Luukkaan evankeliumissa Maria astuu täyteen valoon: evankeliumin alkuvaiheessa juuri hänellä on päärooli ja hänestä piiryy todellinen persoonallisuus; kirkon syntyessä hän osallistuu opetuslasten kanssa yläsalin rukoukseen (Ap. t. 1:14). Johannes puolestaan kehystää Jeesuksen julkisen toiminnan kahdella Mariaa koskevalla kohtauksella (Joh. 2:1–12; Joh. 19:25 ff.): sekä Kaanassa että Golgatalla Maria käyttää arvovaltaa, ensin uskovana ja sitten opetuslastensa äitinä. Tätä Marian roolin asteittaista tiedostamista ei pidä selittää yksinomaan psykologisilla syillä: se heijastaa yhä syvempää ymmärrystä itse Jeesuksen salaisuudesta, joka on erottamaton siitä ”naisesta”, josta hän tahtoi syntyä (Gal. 4:4). Muutamat nimitykset kokoavat yhteen UT:ssa hajallaan olevat tiedot.

I. Siionin tytär.

1. Maria ilmestyy aluksi aikalaisnaistensa kaltaisena.. Kuten tuon ajan piirtokirjoitukset ja UT:n lukuisat Mariat osoittavat, hänen nimensä, jota oli aikanaan kantanut Mooseksen sisar (2. Moos. 15:20), oli yleinen Jeesuksen aikana. Silloisessa arameassa se merkitsee luultavasti ”ruhtinatarta”, ”valtiatarta”. Palestiinalaisiin perinteisiin nojautuen Luukas kuvaa Marian hurskaana juutalaisena naisena, joka noudattaa uskollisesti lakia (Luuk. 2:22, 27, 39) ja ilmaisee Jumalan sanomaan antamansa vastaukset itse VT:n sanoin (Luuk. 1:38); erityisesti hänen Magnificat-laulunsa on psalmeista koottu kokonaisuus ja ammentaa ennen kaikkea Hannan ylistyslaulusta (Luuk. 1:46–55; vrt. 1. Sam. 2:1–10).

2. Mutta myös Luukkaan mukaan Maria ei ole pelkkä juutalainen nainen.. Ilmestymisen ja vierailun kohtauksissa (Luuk. 1:26–56) hän esittää Marian Siionin tyttärenä siinä merkityksessä, joka ilmauksella oli VT:ssa: hän on Jumalan kansan personifikaatio. Enkelin tervehdys ”Iloitse” (Luuk. 1:28) ei ole tavanomainen tervehdys, vaan se tuo mieleen lupaukset Herran tulosta pyhään kaupunkiinsa (Sef. 3:14–17; Sak. 9:9). Arvonimi ”suosiolla täytetty”, jumalallisen rakkauden erityinen kohde, voi tuoda mieleen Laulujen laulun morsiamen, yhden valitun kansan perinteisimmistä vertauskuvista. Nämä kirjalliset viitteet vastaavat sitä tehtävää, joka Marialla on näissä kohtauksissa: hän ottaa niissä yksin Jaakobin talon nimissä vastaan pelastuksen ilmoituksen; hän hyväksyy sen ja tekee näin sen täyttymisen mahdolliseksi. Magnificat-laulussaan hän puolestaan siirtyy nopeasti henkilökohtaisesta kiitollisuudestaan (Luuk. 1:46–49) puhumaan Abrahamin jälkeläisten puolesta ja antaa äänensä heidän kiitollisuudelleen ja ilolleen (Luuk. 1:50–55).

II. Neitsyt.

1. Marian neitsyys Jeesuksen sikiämisessä. vahvistetaan kohdissa Matt. 1:18–23 ja Luuk. 1:26–38 (siihen viitataan joissakin kohdan Joh. 1:13 vanhoissa tekstimuodoissa: ”Hänet on siittänyt ei veri eikä liha, vaan Jumala”). Matteuksen ja Luukkaan kertomusten ilmeinen riippumattomuus toisistaan johtaa ajoittamaan tämän tiedon heitä molempia vanhempaan traditioon, josta kumpikin on riippuvainen.

2. Palestiinalaisessa ympäristössä. Tämä neitsyydelle messiaanisen tulemisen yhteydessä annettu asema näyttää uudelta seikalta. Tähän asti Raamattu ei ole antanut neitsyydelle uskonnollista arvoa (Tuom. 11:37 f.). Qumranin essealaiset näyttävät olleen ensimmäisiä juutalaisia, jotka sitoutuivat pidättyvyyteen ilmeisenä pyrkimyksenään lainmukainen puhtaus.

3. Matteus. tyytyy näkemään Jeesuksen neitseellisessä sikiämisessä kohdan Jes. 7:14 profetian täyttymyksen (kreikkalaisen tekstin mukaan).

4. Luukas. sitä vastoin pitää suurta merkitystä Marian neitsyydellä, samoin kuin hän koko teoksessaan kiinnittää huomiota pidättyvyyteen (Luuk. 2:36; 14:26; 18:29) ja neitsyyteen (Ap. t. 21:9). Hän kyllä kertoo Marian avioliitosta Joosefin kanssa (Luuk. 1:27; 2:5), sillä hän näkee siinä Jeesuksen messiaanisen oikeutuksen perustan (Luuk. 3:23 ff.). Ensimmäisenä hän kuitenkin sanoo nuoresta vaimosta, että tämä on neitsyt (Luuk. 1:27): palestiinalaisen tavan mukaan avioliitto oli solmittu hyvän aikaa ennen kuin hänet tuotiin miehensä taloon (vrt. Matt. 25:1–13).

Marian neitsyys enkeli-ilmoituksen hetkellä käy ilmi vastaväitteestä, jonka hän esittää enkelille tämän ilmoitessa, että hänestä tulee Messiaan äiti: ”Kuinka tämä tapahtuu, kun en tunne miestä?” (Luuk. 1:34). Ilmaus ”tuntea mies” on Raamatussa tavallinen tapa kuvata aviollisia suhteita (1. Moos. 4:1, 17, 25; 19:8; 24:16 ff.). Luukas korostaa näin, että Maria on neitsyt silloin, kun hän tulee siittämään Jeesuksen.

Tarkoittaako Luukas myös sitä, että Maria tahtoi säilyttää neitsyytensä jo ennen enkeli-ilmoitusta? Monet ovat ajatelleet näin pyhästä Augustinuksesta lähtien. He ovat muotoilleet hänen enkelille esittämänsä kysymyksen

parafrasina: ”koska en tahdo tuntea miestä”, ja pitäneet tätä vivahdetta tarpeellisena Marian kysymyksen perustelemiseksi: Daavidin pojan puolisona hänen tarvitsee vain toteuttaa avioliittonsa tullakseen Messiaan äidiksi; jos hän näkee siinä vaikeuden, se johtuu siitä, että hän tahtoo säilyttää neitsyytensä.

Tämä tulkinta perustuu kuitenkin kiistanalaiseen lähtöoletukseen: se olettaa, että Maria meni naimisiin Joosefin kanssa ilman suostumustaan. Ennen kaikkea se sivuuttaa Marian kysymyksen täsmällisen merkityksen: ”tällä hetkellä minulla ei ole aviollisia suhteita”. Luukas vihjaa näin, että Maria ymmärtää tulewansa äidiksi heti, samoin kuin Simsonin äiti tuli raskaaksi heti sen jälkeen, kun enkeli ilmoitti hänelle hänen äitiydestään (Tuom. 13:5–8). Maria huomauttaa, ettei avioliitto ole vielä toteutunut avioyhteydessä. Hänen kysymyksensä saa enkelin ilmoittamaan hänelle Jeesuksen neitseellisestä sikiämisestä. Se ilmoitetaan hänelle samalla kuin Jeesuksen jumalallinen asema Jumalan Poikana, jonka merkki se on. Jumalan Henki, joka oli maailman luomisen johdossa (1. Moos. 1:2), tulee aloittamaan Jeesuksen sikiämisessä uuden maailman luomisen.

Näin neitseellinen sikiäminen näyttäytyy Luukkaalla Jeesuksen jumalallisen aseman vaatimuksena. Ja juuri ilmoituksessa salaperäisestä äitiydestään Maria oppii tuntemaan neitseellisen kutsumuksensa.

5. Jeesuksen veljien maininta. on saanut useat kriitikot ajattelemaan, ettei Maria ollut säilyttänyt neitsyyttään Jeesuksen syntymän jälkeen. Tätä mielipidettä, jota ei tavata vanhassa traditiossa missään yhteydessä Jeesuksen veljien mainintoihin, vastaan puhuvat useat evankeliumin tekstit: Jaakob ja Joosef, Jeesuksen veljet (Matt. 13:55 rinnakk.), näyttävät olevan toisen Marian poikia (Matt. 27:56 rinnakk.); kuoleva Jeesus uskoo äitinsä opetuslapsen huostaan (Joh. 19:26 f.), mikä näyttää edellyttävän, ettei hänellä ole muita poikia. Toisaalta tiedetään, että seemiläisessä maailmassa nimitystä veljet käytetään usein läheisistä ja liittolaisista.

III. Äiti.

Kaikilla evankeliumitradition tasoilla Maria on ensisijaisesti ”Jeesuksen äiti”. Useat tekstit nimittävät häntä tällä yksinkertaisella arvonimellä (Mark. 3:3 rinnakk.; Luuk. 2:48; Joh. 2:1–12; Joh. 19:25 ff.). Tämä määrittää hänen koko tehtävänsä pelastustyössä.

1. Tämä äitiys on vapaaehtoista. Kertomus ilmestyksestä tuo tämän selvästi esiin (Luuk. 1:26–38). Enkeli ilmoittaa Marialle odottamattomasta kutsumuksesta, ja Luukas kuvaa Neitsyttä, joka tahtoo ymmärtää Jumalan kutsun. Enkeli paljastaa hänelle, että hän tulee raskaaksi neitseellisesti. Kun Maria on saanut täyden selvyuden, hän suostuu; hän on Herran palvelijatar, kuten Abraham, Mooses ja profeetat. Hänen palveluksensa on, kuten heidänkin palveluksensa, vapautta – ja vielä enemmän.

2. Kun Maria synnyttää Jeesuksen. Hänen tehtävänsä, kuten kaikkien äitien, on vasta alkamassa, ja hänen on kasvatettava Jeesus. Joosefin jakaessa hänen vastuunsa hän vie lapsen temppeliin esitelläkseen hänet Herralle ja ilmaistakseen uhrin, johon Jeesuksen inhimillinen tietoisuus ei vielä kykene. Hän saa Simeonilta Jeesusta varten ilmoituksen omasta tehtävästään (Luuk. 2:29–32, 34 f.). Hän on Jeesukselle kasvattaja, joka on tietoinen auktoriteetistaan (Luuk. 2:48), ja Jeesus on hänelle alamainen, samoin kuin Joosefille (Luuk. 2:51).

3. Maria pysyy äitinä, kun Jeesus saavuttaa aikuisiän. Hän on poikansa lähellä tuskallisten erojen hetkellä (Mark. 3:21, 31; Joh. 19:25 ff.). Mutta silloin hänen tehtävänsä saa uuden muodon. Luukas ja Johannes tuovat tämän esiin Jeesuksen kasvun kahdessa tärkeässä vaiheessa. Kahdentoista vuoden ikäisenä, täysivaltaisena israelilaisena, Jeesus julistaa maanpäällisille vanhemmilleen, että hänen tulee ennen kaikkea palvella taivaallista Isäänsä (Luuk. 2:49). Kun hän aloittaa missionsa Kaanassa, hänen sanansa Marialle: ”Nainen, anna minun olla” (Joh. 2:4) ovat pikemminkin valtakunnan vastuunkantajan kuin pojan sanoja; näin hän vaatii itsenäisyyttään Jumalan lähettämänä. Tästä lähtien, koko maanpäällisen elämänsä ajan, äiti väistyy uskollisen tieltä (vrt. Mark. 3:32–35 rinnakk.; Luuk. 11:27 f.).

4. Tämä luopuminen päättyy ristillä. Kun Simeon oli ilmoittanut Marialle Jeesuksen kohtalon, hän oli ennustanut miekan, joka lävistäisi hänen sielunsa Israelin jakautumisessa ja hänen uskonsa koettelemuksessa (Luuk. 2:34 f.). Golgatalla hänen äitiytensä toteutuu, kuten Johannes osoittaa kohtauksessa, jonka jokainen piirre on merkityksellinen (Joh. 19:25 ff.). Maria seisoo ristin juurella. Jeesus puhuttelee häntä vielä juhlallisella sanalla ”Nainen”, joka ilmaisee hänen arvovaltaansa valtakunnan Herrana. Osoittaessaan äidilleen läsnä olevaa opetuslasta Jeesus sanoo: ”Tässä on poikasi”; näin hän kutsuu Marian uuteen äitiyteen, josta tulee tästä lähtien hänen tehtävänsä Jumalan kansassa. Ehkä Luukas halusi vihjata Marian tehtävään Kirkossa näyttämällä hänet rukoilemassa kahdentoista kanssa Henkeä odottaen (Ap. t. 1:14); ainakin tämä yleismaailmallinen äitiys perustuu hänen ajattelussaan siihen, että hän näki Mariassa Jumalan kansan personifikaation, Siionin tyttären (Luuk. 1:26–55).

IV. Ensimmäinen uskova.

Evangelistat eivät suinkaan perusta Marian suuruutta poikkeuksellisiin hengellisiin valonlahjoihin, vaan näyttävät hänet uskossaan alttiina samoille hämäryyksille ja samalla uskon tiellä kuin vähäisimmänkin uskovan (Luuk. 1:45).

1. Marialle annettu ilmoitus. Jo Marian ilmestyksen yhteydessä Jeesus tarjoutuu Marialle hänen uskonsa kohteeksi, ja tätä uskoa valaisevat viestit, jotka juurtuvat Vanhan testamentin ennussanoihin. Lapsen nimeksi tulee Jeesus; hänestä tulee Korkeimman Poika, Daavidin poika, Israelin Kuningas, Jumalan Poika. Kun Jeesus tuodaan

temppeliin, Maria kuulee Jumalan palvelijaa koskevien ennussanojen sovellettavan hänen Poikaansa: hän on kansojen valo ja vastustuksen merkki. Näihin muutamiin nimenomaisiin sanoihin on lisättävä, vaiikkeivät tekstit sitä sanokaan, että Marian täytyy löytää Poikansa kurjasta ja hiljaisesta elämästä Messiaan köyhyys. Kun Jeesus puhuu äidilleen, hän puhuu profeetallisten ennussanojen jyrkkään sävyyn; Marian täytyy tunnistaa siinä Poikansa itsenäisyys ja arvovalta sekä uskon ylemmyys lihalliseen äitiyteen nähden.

2. Marian uskollisuus. Luukas on pitänyt huolen siitä, että hän merkitsee muistiin Marian reaktiot jumalallisten ilmoitusten edessä: hänen hämmennyksensä (Luuk. 1:29), vaikeutensa (Luuk. 1:34), hämmästyksensä Simeonin ennussanasta (Luuk. 2:33) ja kyvyttömyytensä ymmärtää Jeesuksen sanaa temppelissä (Luuk. 2:50). Kun hän kohtaa salaisuuden, joka ylittää hänen ymmärryksensä, hän mietiskelee sanomaa (Luuk. 1:20; 2:33), palaa yhä uudelleen tapahtumiin, joissa hän on mukana, säilyttää ne muistissaan ja mietiskelee niitä sydämessään (Luuk. 2:19, 51).

Jumalan sanalle tarkkaavaisena hän ottaa sen vastaan, vaikka se mullistaa hänen suunnitelmansa ja saattaa Joosefin ahdistukseen (Matt. 1:19 f.). Hänen vastauksensa jumalallisiin kutsuihin – Vierailu ja Jeesuksen esittäminen temppelissä – ovat tekoja, joiden kautta Jeesus toimii äitinsä välityksellä: hän pyhittää Edelläkävijän, hän uhraa itsensä Isälleen. Uskollisena Maria pysyy vaiti, kun hänen Poikansa astuu julkiseen toimintaan; uskollisena hän pysyy aina ristille asti.

3. Magnificat. Marian kiitosvirressä Luukas välittää palestiinalaisen tradition, jonka tarkoituksena ei niinkään ole kertoa Neitsyen sanoja kuin ilmaista yhteisön kiitoksenantoa. Luukas tekee siitä kuitenkin Marian rukouksen (erityisesti jakeen 48 avulla). Kiitospsalmin klassisen muodon ja psalmtarin perinteisten aiheiden avulla Maria ylistää uutta tapahtumaa: Valtakunta on tullut. Hän osoittautuu siinä kokonaan Jumalan kansan palvelijaksi. Hänessä ja hänen kauttaan pelastus julistetaan ja lupaus täyttyy; hänen omassa köyhyydessään salaisuuden autuudet toteutuvat. Marian usko on juuri Jumalan kansan uskoa: nöyrää uskoa, joka syvenee yhä uudelleen pimeyden ja koettelemusten keskellä; pelastusta mietiskelemällä ja anteliaasti palvelemalla se vähitellen valaisee uskovan katsetta (Joh. 3:21; Joh. 7:17; Joh. 8:31). Juuri tämän uskon tähden – uskon, joka vaalii Jumalan sanaa – Jeesus itse julisti autuaaksi hänet, joka oli kantanut häntä kohdussaan (Luuk. 11:27 f.).

V. Maria ja Kirkko.

Edellä esitetyt tiedot voidaan koota ja niitä voidaan jatkaa lyhyessä raamatullisen teologian synteessissä.

1. Neitsyt. Maria, uskovan esikuva, on Jumalan armosta uskossa pelastukseen kutsuttu ja Poikansa uhrilla lunastettu, kuten kaikki ihmissuvun jäsenet, mutta hänellä on Kirkossa erityinen asema. Hänessä näemme Kirkon salaisuuden elettyä täyteenä selussa, joka ottaa Jumalan sanan vastaan koko uskollaan. Kirkko on Kristuksen morsian (Ef. 5:32), neitsytmorsian (vrt. Ilm. 21:2), jonka Kristus itse on pyhittänyt puhdistamalla sen (Ef. 5:25 ff.). Jokainen kristitty sielu, joka osallistuu tähän kutsumukseen, on ”kihlattu Kristukselle kuin puhdas neitsyt” (2. Kor. 11:2). Kirkon uskollisuus tälle jumalalliselle kutsulle tulee ensimmäisenä ja kaikkein täydellisimmin näkyviin Mariassa. Tässä on koko sen neitsyyden merkitys, johon Jumala kutsui Marian ja jota hänen äitiytensä ei vähentänyt vaan pyhitti. Hänessä tulee myös historian tasolla ilmi tämän Neitsyt-Kirkon olemassaolo; asenteellaan se asettuu Eevan vastakohdaksi (vrt. 2. Kor. 11:3).

2. Äiti. Lisäksi suhteessa Jeesukseen Marialla on erityinen asema, jota ei ole yhdelläkään muulla Kirkon jäsenellä. Hän on Jeesuksen Äiti, ja hän on sitä vapaaehtoisesti. Jumalan kansan tähden hän suostuu synnyttämään Jumalan Pojan; hän edustaa koko tätä kansaa ja sitoo sen vastaanottamaan pelastuksen, jota Jumala sille tarjoaa. Tämä tehtävä antaa aiheen rinnastaa hänet Siionin tyttäreeseen (Sef. 3:14; vrt. Luuk. 1:28), uuteen Jerusalemiin sen äidillisessä tehtävässä. Jos uutta ihmiskuntaa voidaan verrata Naiseen, jonka esikoinen on Kristus (Ilm. 12:5), voidaanko unohtaa, että tällainen salaisuus toteutui konkreettisesti Mariassa, ettei tämä Nainen ja Äiti ole pelkkä symboli vaan että hänellä on Marian ansiosta persoonallinen olemassaolo? Tässäkin suhteessa Marian ja Kirkon välinen side tulee esiin niin voimakkaana, että Jumalan Käärmeen hyökkäyksiltä pelastaman Naisen takaa (Ilm. 12:13–16), kun häntä tarkastellaan saman Käärmeen pettämän Eevan rinnalla (2. Kor. 11:3; 1. Moos. 3:13), hahmottuu Maria yhdessä Kirkon kanssa, sillä tällainen oli hänen tehtävänsä pelastussuunnitelmassa. Siksi Traditio on perustellusti nähnyt Mariassa ja Kirkossa yhdessä ”uuden Eevan”, samoin kuin Jeesus on uusi Aadam.

3. Marian salaisuus. Juuri tämän Kirkon salaisuuteen liittyvän yhteyden kautta Marian salaisuus avautuu parhaiten Raamatun valossa. Ensimmäinen tuo selvästi esiin sen, mikä jälkimmäisessä elettiin kätkettynä. Kummassakin on kyse neitsyyden salaisuudesta, morsiusmysteristä, jossa Jumala on sulhanen; kummassakin on kyse äitiyden ja lapseuden salaisuudesta, jossa Pyhä Henki vaikuttaa (Luuk. 1:35; Matt. 1:20; vrt. Room. 8:15), ensin suhteessa Kristukseen (Luuk. 1:31; Ilm. 12:5), sitten suhteessa hänen ruumiinsa jäseniin (Joh. 19:26 f.; Ilm. 12:17). Neitsyyden salaisuus merkitsee täydellistä puhtautta, Kristuksen armon hedelmää, joka ulottuu ihmisen olemukseen sen juuria myöten ja tekee siitä ”pyhän ja tahrattoman” (Ef. 5:27). Äitiyden salaisuus merkitsee täydellistä yhdistymistä Jeesuksen salaisuuteen hänen maallisessa elämässään koettelemukseen ja ristiin asti (Luuk. 2:35; Joh. 19:25 ff.; vrt. Ilm. 12:1), hänen kirkkaudessaan ylösnousemukseensa osallistumiseen asti (vrt. Ilm. 21). Hän, jonka Jumala on ”täyttänyt armolla” (Luuk. 1:28), pysyy Kirkon jäsenten tasolla; heidätkin on täytetty armolla Rakkaassa (Ef. 1:6).

Mutta hänen välityksellään Jumalan Poika, ainoa Välittäjä, tuli kaikkien ihmisten veljeksi ja loi heidän kanssaan elimellisen yhteyden, samoin kuin hän on liittänyt heidät kiintymyksellä Kirkkoon, joka on hänen ruumiinsa (Kol. 1:18). Tämä perustava tosiasia määrää kristittyjen asennoitumisen Mariaan. Siksi Maria liittyy niin suoraan siihen, miten he suhtautuvat Kirkkoon, Äitiinsä (vrt. Ps. 87:5; Joh. 19:27).

AG

Katso myös: → eglise VI — femme NT I 3 — humilite IV — joie NT I — mediateur II 1.2 — Äiti I 4, II 2.3 — virginite NT 2